

“We verlangen allemaal naar veiligheid en geborgenheid”

Logische reactie op bezuinigingen overheid

Het groeiend aantal ouderen, elk met hun eigen opvattingen over hoe ze willen wonen, noodzaakt tot de ontwikkeling van nieuwe woonvormen die aansluiten bij de diversiteit van deze groep mensen en die tegelijkertijd positief bijdragen aan het tegengaan van de eenzaamheid. Een gesprek met Yvonne Witter, sociaal gerontoloog bij Aedes, vereniging van woningcorporaties. Over utopische gedachten, aardse zaken en het romantisch ideaal.

DOOR WILLEMIEN VELDMAN-MARSMAN

oe meer mensen er op een kluit wonen, des te groter is de kans dat ze zich eenzaam en verloren voelen. Juist in de grote steden is dat het geval, blijkt uit onderzoek van het RIVM. Hetzelfde onderzoek: wie in Twente woont, is het minst eenzaam in Nederland. Daar hebben ze namelijk al eeuwenlang het noa-erschap. Omzien naar elkaar avant la lettre. Weliswaar een plicht, maar wel een waar mensen zich veel beter bij voelen dan bij de anonieme onverschilligheid van de stad of Vinex wijk. Daar ben je als al- lengs kwetsbaar wordende oudere aan de goden overgeleverd als je geen sociaal

vangnet hebt, de burens allemaal aan het werk zijn of onbekend en de kinderen ver weg wonen. Dat schrikbeeld en de wens de regie in eigen handen te houden, is voor een toenemend aantal ouderen reden om zich te oriënteren op een nieuwe woning die past bij hun ideeën over in wat voor soort huis ze oud willen worden en in welke omgeving ze zich senang voelen. Variërend van woongroepen tot luxe residenties en alles er tussen in. Maar het Knarrenhof, Kangoeroehuis of de Residence is niet per definitie de beste oplossing voor goed wonen op oudere leeftijd, zegt Witter. Ondanks de romantische vooronderstellingen en de utopische uitgangspunten. “De woonvorm die je kiest moet wel bij je passen. Mensen denken vaak dat er vanzelf een soort van samenhang ontstaat als ze met elkaar onder hetzelfde dak zitten of in een hofje gaan wonen. En dat ze dan ook samen optrekken en voor elkaar zorgen. Maar dat staat of valt toch

echt met wat ze er vervolgens met elkaar zelf van maken.” En ja, dat leidt er soms ook toe dat het romantisch ideaal van samen oud worden en voor elkaar zorgen in de praktijk tegenvalt.

Sociale structuur

Het is bovendien de vraag of al deze initiatieven voldoende tegemoet komen aan wat ouderen nodig hebben om zo lang mogelijk thuis te kunnen blijven wonen zonder te vereenzamen en te verpieteren. Want de cijfers zijn ronduit angstaanjagend. Volgens het CBS lijdt in 2050 een half miljoen mensen aan dementie en zijn er vijf keer zoveel 85 plussers als nu. Waarvan het gros alleenstaand. Dit betekent dat ook de overheid een taak heeft, aldus Witter. “Dit zijn natuurlijk prachtige burgerinitiatieven, maar hoe zit het met al die anderen die hier niet aan kunnen of willen meedoen? Ook als mensen minder aaibaar zijn, hebben ze recht op een fijne plek waar ze zich thuis voelen en worden gezien en gekend.” En, “omzien naar elkaar

Het kwartel in Culemborg. De bewoners hebben een eigen appartement en kunnen gasten onderbrengen in logeerkamers. Er is een gemeenschappelijke ruimte voor ontmoetingen en vergaderingen.

is heel mooi, maar je kunt niet van iedereen verwachten dat ze altijd maar klaarstaan voor oudere mensen. Er zal dus ook moeten worden geïnvesteerd in professionele zorg.” Witter ziet dan ook meer heil in het realiseren van intergenerationele woonwijken, waar ouderen, gezinnen en jongeren door elkaar heen wonen en waar winkels, scholen en recreatiemogelijkheden zijn. Als voorbeeld noemt ze de projecten Iewan en Eikpunt in de ecologische woonwijk Lent, bij Nijmegen. “Zo kom je op een natuurlijke en vanzelfsprekende manier met allerlei mensen van allerlei leeftijden en achtergronden in contact. Daardoor wordt het ook gemakkelijker voor kwetsbare mensen om deel te nemen aan het maatschappelijke leven.”

Tot dusver komen dergelijke intergenerationele wijken echter nauwelijks van de grond. Verreweg de meeste woonwijken die aan de randen van dorpen en steden verrijzen, zijn niet opgezet vanuit een intergenerationeel perspectief dat rekening houdt met demografische veranderingen en de sociale effecten ervan, maar om de huizenhonger te stillen. Als er al iets wordt gebouwd of bedacht voor ouderen, dan is dat al snel vanuit dezelfde status aparte als ooit het bejaardenhuis of de verzorgingsflat. Zoals het Utrechtse initia-

tief Saffier. Tussen de ouderen in een voormalig bejaardenhuis wonen nu ook studenten. Vanuit de gedachte win-win. Het blijkt geen onverdeelde succes, ook al ontstaan er bijzondere vriendschappen. De levensstijl van studenten en ouderen ligt mijlenver uit elkaar. In Vredenhof in Arnhem – vergelijkbaar met Saffier – moeten de studenten die er wonen door een strenge selectiecommissie. Ook Humanitas in Deventer experimenteert met ouderen en studenten. Dit lost dan wel een deel van het huisvestingsprobleem van studenten op en het biedt ouderen gezelligheid. Het is de vraag hoe beide generaties onder een dak zich tot elkaar verhouden en of het gelegenhedspact – want dat is het, op een dag vertrekken de studenten weer – wer-

“Je hebt mensen nodig die er samen iets van maken”

Het nieuwe en oude wonen in de praktijk

Aedes heeft samen met de zorgbranchevereniging Actiz 14 verschillende woonvormen in kaart gebracht.

- Aanleunwoning: van oudsher een woning bij een zorginstelling.
- Woonzorgcomplex: zelfstandige woningen met gemeenschappelijke voorzieningen.
- Serviceflat: appartementencomplex met uitgebreide service.
- Levensloopbestendige woning: geschikt voor alle levensfasen.
- Kangoeroewoningen: aan elkaar gekoppelde zelfstandige woningen met een inpanidige verbinding.
- Mantelzorgwoning: een tijdelijke wooneenheid bij een bestaande woning.
- Gemeenschappelijk wonen voor senioren: wonen in aparte vertrekken en delen gemeenschappelijke ruimten.
- Gemeenschappelijk wonen met diverse leeftijden.
- Thuishuis: kleinschalig wonen voor alleenstaanden.
- Moderne hofjes: wonen rond een beschutte binnenplaats.
- Particulier wooninitiatief: met vrienden en kennissen om in elkaars nabijheid te wonen.
- Gestippeld wonen: ieder woont zelfstandig in dezelfde buurt, de leden helpen elkaar en regelen samen de zorg.
- Harmonica wonen: leden wonen geclusterd, verspreid over een complex. Eén unit dient als gemeenschappelijke ruimte.
- Kleinschalig wonen: groepswonen voor mensen die intensieve zorg en ondersteuning nodig hebben.

Meer informatie is te vinden op www.kcwz.nl

kelijk bijdraagt aan de utopie van de inclusieve samenleving, waarin ouderen, mensen met beperkingen en iedereen die niet goed kan meekomen precies dezelfde dingen kan doen als alle anderen. In de documentaire Een Nieuwe Morgen van Kim Brand en Spinvis over het Utrechtse initiatief, is het ongemak tussen de generaties letterlijk hoorbaar en zichtbaar. Witter: "Ik geloof meer in spontane ontmoetingen tussen jong en oud. Het gekke is echter dat veel van wat we met elkaar organiseren en doen, zwaar gesegregeerd is. Kijk maar eens naar de sportclubs, of het zangkoor. Dan zie je dat iedere generatie vooral met zijn eigen generatiegenoten optrekt."

Noaberschap

De kern van het noaberschap in de dorpen in Twente is dat mensen er al eeuwenlang intergenerationeel wonen, zonder dat de meesten trouwens het woord kennen. In de dorpen wonen ze in dezelfde buurten, op de boerderijen vaak met meerdere generaties op hetzelfde erf. Van generatie op generatie zijn ze met elkaar opgetrokken, dat schept morele verplichtingen die ze doorgaans gewoon op zich nemen zonder daar al te theoretisch of moeilijk over te doen. De sociale structuur is er hecht. Ook als mensen een drukke baan en een gezin hebben. Hetzelfde geldt voor de meeste dorpen in Brabant en Limburg. Dat is een groot verschil met de sterk verstedelijkte gebieden in het westen waar mensen een veel anoniemer bestaan leiden. Al zijn daar zeker ook wijken waar een dorpsgeest heerst en waar mensen elkaar kennen, met elkaar optrekken en voor elkaar zorgen.

De vraag is of al die nieuwe woonvormen die nu vooral door ouderen zelf worden bedacht en ontwikkeld ook op langere termijn bijdragen aan een goede oude dag. Veel van deze initiatieven lijken ingegeven door het verlangen naar de geborgenheid en overzichtelijkheid van een straat, wijk of dorp waar mensen je kennen en waar je niet bang hoeft te zijn om alleen achter te blijven. In feite is het een logische reactie op de bezuinigingen van de overheid aldus Witter. "De ouderenhuisvesting is veel te snel afgebroken zonder te investeren in nieuwe woonvormen voor ouderen. Tegelijkertijd is er ook nog eens fors bezuinigd op de noodzakelijke voorzieningen om mensen in staat te stellen lang zelfstandig thuis te wonen." Daardoor vallen mensen tussen de wal en het schip. Het is dan ook geen wonder dat burgers nu zelf het initiatief nemen en allerlei nieuwe woonvormen realiseren. "Wij hebben allemaal het oer menselijke verlangen naar veiligheid, gezien en gekend worden", zegt Witter daarover. "Mensen willen zich ergens thuis voelen. Als ze de garantie hebben dat ze ergens wonen waar ook hun burens en vrienden zich om hen bekommeren, zijn ze veel beter bestand tegen de toenemende kwetsbaarheid die nou eenmaal bij het leven en ouder worden hoort. Maar dan nog staat of valt het met de mensen die het realiseren. Bouwkundig en stedenkundig kun je heel veel doen, maar het zijn de mensen die in al die bouwsels wonen, die er samen iets van maken." ←

HOE WOONT U?

Woont u in een van de nieuwe woonvormen? Of bent u bezig een nieuwe woonvorm te realiseren die nog niet is genoemd? En wilt u vertellen wat uw ervaringen zijn, wat u er plezierig aan vindt en wat niet en waarom u de keuze hebt gemaakt voor deze manier van wonen? Dan horen wij graag van u. Als vervolg op dit artikel wil de redactie een korte reeks schrijven over hoe het nieuwe wonen bevalt. Een mail sturen aan de redactie volstaat: raboband@vgrabobank.nl ←

KORTNIEUWS

NVOG themadag in teken zelfredzaamheid

"Wij zullen de betekenis van de netwerken waaruit de samenleving bestaat moeten doorgronden om tot nieuwe inzichten te komen en het vooral niet moeten zoeken in standaardoplossingen". Aldus spreker Don van Sambeek, penningmeester van de Koepel van zorgcoöperaties Zuid-Nederland, tijdens de themadag 'Wat kan ik zelf doen' op woensdag 27 maart. Deze dag onder auspiciën van KNVG (Koepel van Nederlandse Verenigingen van Gepensioneerden) en NVOG (Nederlandse Vereniging van Organisaties van Gepensioneerden) stond vooral in het teken van de zelfredzaamheid. Ook de andere sprekers gingen hier op in. Henk Reinen, directeur Maatschappelijke Ondersteuning van het Ministerie van Volkshuisvesting, Welzijn en Sport schetste de acties die voortvloeien uit het Pact Ouderenzorg en Yvonne Witter, adviseur bij Aedes, wat er nodig is om langer thuis te blijven wonen. De sheets van alle drie lezingen zijn te vinden op de website van de NVOG.

 www.gepensioneerden.nl/uploads/files/Documenten_Commissies/Commissie_Zorg/Presentatie_Henk_Reinen_-_Pact_

Zilveren kruis brengt handige brochure uit

Zilveren Kruis heeft recent een brochure uitgegeven, speciaal voor senioren die meer willen weten over de zorg en op zoek zijn naar iemand die hen kan helpen bij het kiezen van het beste ziekenhuis of wat er nodig is na een ziekenhuisopname. Ook vind u in dit boekje informatie over mantelzorg, het extra vitaal pakket, hoortoestellen, kortingsproducten en de manier waarop het Zilveren Kruis omgaat met uw gegevens.

 De brochure is hier te downloaden: www.vgrabobank.nl/inkomen-en-zorg